

ELS QUATRE ELEMENTS BÀSICS DE LA FORMACIÓ

Experiències (Gestalt)
Reflexió
Interacció
Teoria

Olga Esteve, Zinka Carandell, Lucrecia Keim
Projecte Comenius "Aprendre a través de la pràctica"
Grup a Espanya:
<http://www2.ivlos.uu.nl/comenius/>

CARACTERÍSTIQUES DEL LA PERSONA FORMADORA

Rols

Tutor o tutora i guia
El formador com a didacta
El formador com a expert en teoria (sobre processos de desenvolupament professional)
El formador com a model o exemple

RESPECTE AL TRACTAMENT DE LES EXPERIÈNCIES I DE LA GESTALT (Element 1)

Com a tutor: el punt de partida principal de la tutoria és l'interès per cada persona i la seva vida i història específica d'aprenentatge.

Com a didacta: quan treballa amb un grup, la persona formadora ha de ser flexible en el tracte **amb diferents tipus d'experiències**. El que és important en aquest moment és que sàpiga **fomentar moltes formes d'aprenentatge interactiu**. En aquesta interacció ell ha de treballar al mateix temps en l'aprofundiment personal i l'ampliació del context.

Com a expert en teoria: Així mateix, ha de saber explicitar i justificar la teoria sobre *Gestalts* i el treball amb diferents tipus d'experiències.

Com a model o exemple: Finalment, **ha de ser conscient del seu propi desenvolupament biogràfic**. S'ha d'atrevir a comentar-lo amb els aprenents, a donar exemples d'esdeveniments o persones importants que han contribuït al seu propi desenvolupament. Ha de ser capaç de concretar, de seguir preguntant per fets concrets als aprenents i de donar exemples de reflexions d'experiències de 'aquí-i-ara' que hagi tingut anteriorment.

RESPECTE AL PROCÉS DE REFLEXIÓ (Element 2)

Com a tutor

A la tutoria del treball reflexiu el tutor hauria d'ajudar en aquests punts:

- Estructurar experiències
- Ser concret, demostrar empatia, oferir seguretat.
- **Donar un significat personal a les experiències.**

- Detallar les experiències, aprofundir-les i enriquir-les.
- Traçar una línia en el procés del desenvolupament.

També és important la seva posició bàsica enfront dels aprenents: obert demostrant empatia i acceptació.

Com a didacta

Per a ajudar els aprenents a assumir responsabilitat en el propi procés d'aprenentatge és important entrenar-los en les habilitats de reflexió i supervisió i que sigui en un ambient segur per a ells. Seguint els principis de la 'formació realista' el formador **ha d'establir una relació entre les experiències dels aprenents i les aptituds que s'han d'entrenar.**

En la discussió conjunta sobre les experiències s'ha de buscar una barreja entre

- Treballar amb experiències,
- Aprofundir en les experiències (vegeu també els elements 3 i 4) i
- Entrenar habilitats i aptituds concretes.

Com a expert en teoria

- Explicitar i utilitzar la metodologia de la reflexió en les discussions dels seminaris i cursos i en la tutoria
- **Ajudar a aprendre dels altres:** Què significa això per a mi i per a altres persones?

Com a exemple o model

- Poder ensenyar *reflexió en l'acció*
- Estar ell mateix disposat a i ser apte per a reflexionar sobre les seves pròpies experiències (sobre l'acció).
- Estar disposat a aprendre dels altres i ser capaç de fer-ho. Discurs simètric.

RESPECTE A LA INTERACCIÓ (Element 3)

Com a tutor

Com a tutor el formador, entre altres coses, ha d'estimular els aprenents tenint cura de:

- Raonar les pròpies consideracions, decisions i accions.
- Desenvolupar i concretar continguts.
- Servir-se d'idees per a fomentar la comparança o el contrast.
- Introduir exemples propis

Actuar amb tacte significa que el formador no participi com a expert sinó com a individu en la seva interacció. Això vol dir que promogui una comunicació autèntica de base simètrica en la qual ambdós. els experts i els no-experts argumentin, raonin, s'informin, concretin etc. D'aquesta manera es crea una interacció en la qual tots junts construeixen un context comú on s'uneix allò que és nou amb allò que ja es coneix (*contingent interaction*, van Lier, 1996). Per a això hauria d'adquirir coneixement sobre les característiques del discurs constructivista exploratiu.

Com a didacta

En el grup, el formador ha d'estimular sobretot els processos intermentals de pensament. Per a això necessita ser hàbil a:

- Crear 'conflictes cognitius' en el grup perquè els participants es vegin obligats a buscar junts una solució i per tant emprendre processos de reflexió.

- Estimular el pensament dialògic analitzant, per exemple, un aspecte determinat des de diversos punts de vista i incentivant els participants a expressar la seva opinió sobre tots els punts de vista.
- I, consegüentment, estimular el pensament col·lectiu creant un marc de referència comuna.
- Emprar un discurs exploratiu per a promoure la formació d'una relació simètrica.
- Tenir en compte aspectes de la dinàmica de grup que, d'acord amb l'objectiu, fomentin especialment la interacció (parelles, grups de 3 ....)
- Activar la metareflexió sobre el procés de la dinàmica de grup.

Algunes estratègies d'actuació i estratègies discursives que, en aquest cas, poden ser útils:

- Retornar les preguntes i declaracions dels aprenents al grup sencer.
- Dirigir l'atenció dels aprenents cap a elements importants i d'aquesta manera ressaltar signes determinants.
- Resumir les idees que han sorgit en el grup i fer que els aprenents comprovin si el resum realment correspon a l'essència dels temes de discussió més importants. (Per a això és essencial respectar les formulacions dels aprenents.)
- Demanar als aprenents que es fixin com a objectiu fer una ordenació o classificació per categoria d'una compilació de les idees sorgides, de manera que siguin ells qui posin ordre al caos creatiu.
- Incentivar l'aprenent a reflexionar i discutir sobre el que ha ocorregut en el grup durant una determinada activitat, amb l'ajuda de preguntes com "Quines hem fet ara en el grup?" o "Què ha passat?"
- Incentivar l'aprenent a completar les paraules o interpretacions del formador o dels altres companys del grup.
- Fer-se, per dir-ho així, "el ximple" i motivar els aprenents a verbalitzar les seves accions, els seus sentiments, els seus pensaments i els seus desitjos i mentrestant, sempre de nou, reformular els pensaments dels aprenents per a assegurar la comprensió.

Com a expert en teoria

Com a expert en teoria, el formador ha de poder explicar els principis fonamentals de la teoria educativa socioconstructivista i sociocultural (processos mentals inter- i intrapsicològics). Ha de justificar sobretot la relació entre interacció, cognició i aprenentatge, així com concretar les característiques d'una interacció simètrica i contingent (*contingent interaction*, s. o.). És a dir, ha de saber reconèixer i presentar detalladament les característiques del discurs constructivista de manera descriptiva.

Com a model o exemple

El formador s'ha d'adonar de les peculiaritats del discurs, p.ex. com s'usa el llenguatge per al 'bastiment' (*scaffolding*) i per al pensament col·lectiu. Això forma la base d'una actitud simètrica en la seva tasca com a expert: no parteix d'ell i del seu coneixement sinó d'allò que els aprenents són capaços d'aportar al procés d'aprenentatge comú. El seu discurs ha de satisfer el principi que un discurs ha de ser transferible a totes les altres situacions d'aprenentatge. Especialment al principi de la formació és crucial aquest paper, perquè els aprenents necessiten exemples per al discurs que creen progressivament

RESPECTE A LA TEORIA (Element 4)

Com a tutor i didacta

Si el formador treballa segons els principis de la 'formació realista del professorat' combina dues funcions: la de tutor i la de didacta. Això significa abans de res que ha d'estar en condició de:

- Vincular les diferents experiències individuals.
- Crear situacions d'aprenentatge en les quals els participants del grup puguin construir noves experiències per a aprendre.

En la formació realista del professorat es requereix del formador que tracti amb precaució la teoria i accepti que en les debilitats hi ha justament les fortaleses de l'individu. Aplicat a aquest element significa:

- Oferir en el moment oportú nous punts de vista teòrics.
- Fer conscients els professors de les estructures teòriques que ja empenen inconscientment
- Formular temes teòrics com a coneixement pràctic.
- I al revés, validar coneixement pràctic com una teoria de la pràctica.

Per a poder limitar-se d'aquesta manera el formador necessita tenir tant una visió àmplia i una comprensió profunda sobre la teoria didàctica com una consciència de la utilitat i el significat del coneixement adquirit a través de la pràctica. Això constitueix el nucli de la professionalitat del formador. <http://www2.ivlos.uu.nl/comenius/>

Un altre tema és la comunicació. Els formadors de professors han de ser bons oïdors: amb quines paraules expressa el professor les seves experiències, els seus pensaments i els seus sentiments? El llenguatge emprat crea una àncora personal i col·lectiva cognitiva (vegeu element 3).

Com a expert en teoria

De tant en tant, el formador ha d'aclarir per què treballa com treballa, ha d'explicar el principi bàsic en què es basa la formació realista de professorat, p. ex., la diferència entre Teoria, amb majúscula, i teoria, amb minúscula

Com a model o exemple

Exposant la base teòrica el formador actua així mateix de nou com a exemple. En aquesta funció pot vincular reeixidament l'actuació en els seminaris amb l'actuació concreta en les situacions de l'aula.